

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 7/10 2021 om det nordiske forsvars- og beredskabssamarbejde.

(Redegørelse nr. R 5).

Forsvarsministeren (Trine Bramsen):

RESUMÉ

Danmark tillægger et stærkt nordisk samarbejde på forsvarsområdet og beredskabsområdet stor betydning. Samarbejdet i vores nærområde bygger på en fælles historie, kultur og værdigrundlag. Udviklingen af den sikkerhedspolitiske situation og de generelle tendenser i regionen kalder på tættere forsvars- og beredskabssamarbejde i Norden.

I 2021 underskrev Norge, Sverige og Danmark en hensigtserklæring om styrket operativt samarbejde i bl.a. Østersøen, Skagerrak og Kattegat.

I NORDEFECO arbejder Danmark i 2021 aktivt for et styrket nordisk samarbejde inden for Arktis, styrkede nordisk-transatlantiske samt nordisk-baltiske relationer, styrket evne til at samarbejde i fred, krise og konflikt, samt et styrket samarbejde på materielområdet. NORDEFECO krisekonsultationsmekanisme har ligeledes i 2021 været anvendt til drøftelser om evakuering fra Afghanistan.

Det nordiske beredskabssamarbejde styrkes som følge af det fælles nordiske Haga-samarbejde på beredskabsområdet. Der arbejdes i 2021 videre med Haga udviklingsmål vedr. civil-militært samarbejde med vægt på de civile aspekter. Dette i samarbejde med NORDEFECO. Herudover er der et tæt samarbejde på beredskabsområdet i nordisk regi om bl.a. redningsoverenskomst, forebyggelse, krisestyring, beredskab og udvikling samt ekspertberedskaber.

Der pågår herudover et aktivt samarbejde

1. INTRODUKTION

Denne redegørelse omfatter det nordiske samarbejde på forsvars- og beredskabsområdet i rammerne af henholdsvis Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO), Haga-samarbejdet samt andre nordiske samarbejdsfora på beredskabsområdet.

Forsvarssamarbejdet indenfor NORDEFECO og beredskabssamarbejdet i regi af bl.a. Haga-samarbejdet er selvstændige nordiske samarbejdsområder.

Det nordiske forsvars- og beredskabssamarbejde bidrager til øget regional sikkerhed og stabilitet i nærområdet og til missioner og indsatser i internationale krise- og katastrofeområder. Danmark tillægger et stærkt nordisk samarbejde på begge områder stor betydning.

2. NORDISK FORSVARSSAMARBEJDE

Det nordiske forsvarssamarbejde finder primært sted inden for rammerne af NORDEFECO, som udgøres af Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. NORDEFECO blev formaliseret i 2009 med indgåelsen af en såkaldt »Memorandum of Understanding« mellem de nordiske forsvarsministerier og det islandske udenrigsministerium. I tillæg hertil er der indgået bilaterale militære samarbejdsaftaler mellem flere af de nordiske lande.

Formandskabet for NORDEFECO roterer årligt med kalenderåret mellem de nordiske lande (minus Island). I 2021 overtog Finland formandskabet fra Danmark. Med formandskabet følger også ansvaret for sekretariatsopgaver, idet NORDEFECO ikke har eget sekretariat.

Det overordnede formål med NORDEFECO er at styrke deltagerlandenes nationale forsvar og søge at finde fælles synergier og løsninger. I NORDEFECO drøftes også gensidige sikkerhedsudfordringer, og der indgås konkrete tekniske og operative aftaler. Et eksempel herpå er en aftale om lettere adgang til hinandens sø-, land- og luftterritorier. En anden omhandler bedre radardatadeling mellem landene. Der er endvidere en bred vifte af militære samarbejdsområder inden for blandt andet kapacitetsudvikling, materielanskaffelser, øvelser og træning, HR og uddannelse samt operationer.

Et særligt vigtigt arbejde i NORDEFECO er at skabe fremdrift i implementeringen af NORDEFECO Vision 2025, som er rettesnoren for udviklingen af det nordiske forsvarssamarbejde frem mod 2025.

I 2021 har NORDEFECO *krisekonsultationsmekanisme* været aktiveret i forbindelse med drøftelser om evakueringen fra Afghanistan. Aktiveringen af mekanismen har givet anledning til drøftelser om udviklingen af dette værktøj i relation til sikkerhed i nærområdet og styrket interoperabilitet blandt NORDEFECO medlemmerne.

Forsvarsministrene fra Sverige, Norge og Danmark underskrev *hensigtserklæringen om styrket operativt samarbejde* mellem i områder af fælles interesse fx Østersøen, Kattegat og Skagerrak. Erklæringen skaber bedre rammer for et tættere samarbejde både på operativt og politisk niveau. Erklæringen bidrager til NORDEFECO Vision 2025 om styrket interoperabilitet i Norden.

Resultater i 2021 i NORDEFECO

Det finske formandskab i 2021 arbejder for et styrket nordisk forsvarssamarbejde på følgende konkrete områder:

- *Arktis*. Styrkelse af dialog om aktiviteter og erfaringer i Arktis. Se nærmere på muligheder for potentielt operativt samarbejde blandt de nordiske lande om Arktis.
- *Styrkede nordiske-transatlantiske samt nordisk-baltiske relationer*. Samarbejdet med USA og de baltiske lande er centralt for at opretholde sikkerheden i den nordiske region. Gennemførelse af »Arctic Challenge Exercise« med USA's deltagelse er et vigtigt bidrag til sikkerheden i den nordiske region.

- *Styrke evnen til at samarbejde i fred, krise og konflikt.* Det nordiske forsvarssamarbejde i NORDEFECO er allerede stærkt, men har hidtil begrænset sig til et samarbejde i fredstid. For at sikre, at de rette mekanismer og værktøjer er til stede også under krise eller konflikt undersøges muligheder for yderligere at styrke samarbejdet. Blandt andet ser man nærmere på at *udvide konceptet for alternative landingsbaner* i Norden.
- *Styrket regional sikkerhed.* Med tværgående bilaterale og trilaterale erklæringer blandt de nordiske lande styrkes NORDEFECO's Vision-2025 om styrket interoperationalitet i nærområdet.

Internationalt samarbejde

Internationalt samarbejder de nordiske lande i forskellige sammenhænge og sammensætninger. Et konkret eksempel er det nordisk-initierede samarbejde om udsendelse af transportfly til FN's mission i Mali, MINUSMA. Som en del af rotationsordningen skiftes de deltagende lande til at udsende et transportfly, som transporterer personel og materiel i rammen af MINUSMA. Danmark bidrog senest til ordningen fra november 2019 til juli 2020 og der er truffet beslutning om et fornyet bidrag fra maj til november 2022. Det danske bidrag vil bestå af et transportflybidrag, inkl. op til ca. 65 personer.

Et andet nordisk samarbejdsområde er rådgivningsstøtte til opbygning af et NATO-Georgien Fælles Trænings- og Evalueringsscenter (NATO-Georgia Joint Training and Evaluation Centre (JTEC)) i Georgien. Danmark bidrager pt. med en udsendt militær rådgiver fra Hjemmeværnet, der som en del af NATO's indsats indgår i et norsk-dansk ledelsesteam for den internationale stab af rådgivere tilknyttet JTEC.

De nordiske lande, især Danmark og Norge, samarbejder også i regi af NATO Mission Iraq og den kommende indsættelse af danske specialoperationsstyrker til Task Force Takuba i Mali.

I rammen af NORDEFECO bliver der endvidere udbudt en række kurser, som kan være åbne også for andre end de nordiske lande.

3. NORDISK BEREDSKABSSAMARBEJDE

På beredskabsområdet er der en lang tradition for samarbejde i nordisk regi, som bygger på såvel formelle samarbejdsstrukturer som på mere uformelle fora og relationer. Det nordiske samarbejde supplerer samarbejdet om civilbeskyttelse i regi af EU og NATO.

Haga-samarbejdet

Det nordiske Haga-samarbejde er et politisk initieret samarbejde fra 2009. Formålet er at fremme det nordiske samarbejde om *samfundssikkerhed og beredskab*. Målet er at reducere landenes sårbarheder, forstærke den fælles responsevne, øge effektiviteten samt opnå større fælles gennemslagskraft i Europa og i internationale fora.

Haga-samarbejdet skifter formandskab årligt. Retningen for Haga-samarbejdet er formuleret som udviklingsmål. Udviklingsmålene er ikke bindende for de enkelte lande men har karakter af hensigtserklæringer.

De nordiske ministre med ansvar for beredskab besluttede i oktober 2019 under det norske formandskab at arbejde videre med tre *Haga-udviklingsmål*, der dækker perioden 2019-2021. Udviklingsmålene har som målsætning at styrke det nordiske samarbejde inden for skov- og naturbrande, CBRN

(kemisk, biologisk, radiologisk og nukleart beredskab) samt nødkommunikation.

Det *danske formandskab* satte i 2020 fokus på cybertrusler under kriser. Der blev sat fokus på, hvordan cybertrusler kom til udtryk under COVID-19 pandemien – også over for myndigheder, som er involveret i krisehåndteringen; herunder hackeraktiviteter fra fremmede stater og kriminelle samt misinformation, desinformation og påvirkningskampagner. Ligeledes iværksatte det danske formandskab et arbejde vedr. civil-militært samarbejde med vægt på de civile aspekter, dvs. civil støtte til militære operationer og anvendelsen af militære kapaciteter under civile kriser, ulykker og katastrofer.

Den danske formandsskabsperiode blev afsluttet med et virtuelt Haga-ministermøde i december 2020, hvor status for udviklingsmål og fremtidige samarbejdsområder blev drøftet.

Mødet blev afsluttet med vedtagelse af *Københavnskonklusionerne*, hvori status på samarbejdet opsummeres. Konklusionerne noterer, at der skal arbejdes videre med den gensidige forståelse mellem Haga-samarbejdet og Nordisk Råd, at beredskabsmyndighederne skal arbejde for at mindske operative grænsehindre, samt at der også i perioden efter 2021 skal arbejdes med flerårige udviklingsmål.

Danmark videregav Haga-formandskabet til Finland, der har formandsskabet i 2021. Det finske Haga-formandskab har i 2021 bl.a. arbejdet med fastlæggelse af udviklingsmål for perioden efter 2021. Det finske formandskab har i 2021 desuden fokus på at forbedre det nordiske samarbejde på operativt niveau, samt at fortsætte udviklingen af civil-militært samarbejde.

Nordisk beredskabssamarbejde og redningsoverenskomst

Den overordnede målsætning for beredskabssamarbejdet er at skabe robuste samfund, der kan forebygge og håndtere ulykker og katastrofer, men også at kunne yde gensidig assistance mellem de nordiske lande eller fælles indsatser til tredjelande i krisesituationer.

Der er løbende kontakt mellem de nordiske myndigheder, og der udveksles systematisk viden og erfaringer på baggrund af øvelser og konkrete hændelser samt beredskabsfaglig metodeudvikling, analyser, vejledninger m.v. I 2021 har der været afholdt månedlige møder mellem landenes beredskabsdirektører for at drøfte håndteringen af COVID-19, eventuelle muligheder for at yde hinanden støtte samt viden- og informationsudveksling om internationale COVID-19 indsatser. I januar 2021 mødtes beredskabsdirektørerne endvidere virtuelt på baggrund af en hasteindkaldelse fra Norge for at drøfte den igangværende indsats ved jordskredet i Gjerdrum, hvor flere af de nordiske lande, inklusiv Danmark, tilbød deres støtte. Der er endvidere planlagt et ordinært nordisk beredskabsdirektørmøde i Helsinki i november 2021.

Nordisk Chefkursus er en årligt tilbagevendende konference for nordiske beslutningstagere fra nationale og lokale myndigheder, civilsamfund og forskere. Konferencen blev udskudt i 2020 grundet COVID-19 rejserestriktioner. Beredskabsstyrelsen planlægger at afholde konferencen i december 2021. Under overskriften »Strategisk planlægning i en klimaatid« vil konferencen belyse temaet klimarobuste samfund i Norden.

RescueEU er en fælles europæisk overbygning på de nationale beredskaber i form af en reservestykke af beredskabskapaciteter til håndtering af skovbrande samt katastrofemedicinske og CBRN-hændelser. De nordiske lande har aftalt at drøft

te CBRN-samarbejdet i både en nordisk og EU-kontekst, da disse kapaciteter er særligt avancerede og omkostningstunge.

Danmark har koordinationsansvaret for at drive samarbejdet om Haga udviklingsmålet vedr. CBRN. Beredskabsstyrelsen har i 2021 afholdt en møderække, hvor de nordiske lande har præsenteret deres erfaringer og udfordringer indenfor fire fokusområder på CBRN området: energi-gas, reach back, civilt militært samarbejde samt uddannelse og øvelser. Der arbejdes på en fællesnordisk rapport med henblik på at dele resultater fra dette arbejde.

Forebyggelse, krisestyring, beredskab og udvikling

På *brandforebyggelsesområdet* deltager Beredskabsstyrelsen i fire nordiske fora, som dækker bredt indenfor brandforebyggelsesområdet.

1) Nordisk brandforebyggelsesforum. Forummet samler beredskabsmyndighederne i de nordiske lande og tjener som forum for udveksling af viden, erfaring og praksis vedrørende taktisk og teknisk brandforebyggelse. Der er bl.a. fokus på det strategiske arbejde i de kommende år, herunder at nedbringe antallet af branddøde, tilskadekomst og omkostninger som følge af brand mv.

2) Nordisk samarbejdskomité for offentligt tilsyn med brandfarlige og eksplosive varer (Nordex). Komiteen er et samarbejds- og erfaringsudvekslingsforum for de nordiske myndigheder på styrelsesniveau. »Tilsyn« skal forstås meget bredt, da myndighedernes fokus i høj grad også er på den forebyggende del af lovgivningen.

3) Nordisk komité for samordning af sikkerhedsspørgsmål vedr. eksplosionsfarlige områder (NKS-ATEX). Komiteen er et uformelt samarbejds- og erfaringsudvekslingsforum for de nordiske myndigheder på styrelsesniveau. Komiteens fokus er EU's ATEX-direktiver om eksplosionsfarlige områder.

4) Nordiske møder om transport af farligt gods. Møderne er et uformelt samarbejds- og erfaringsudvekslingsforum for de nordiske myndigheder på styrelsesniveau.

På *krisekommunikationsområdet* samarbejder beredskabsmyndighederne i de nordiske lande bl.a. om at afholde konferencer om krisekommunikation hvert andet år, senest i Oslo i 2019. Forhold vedrørende risiko- og krisekommunikation ved nukleare ulykker koordineres løbende i regi af Nordic Working Group on Public Communication. I forbindelse med, at alle EU-lande skal indføre *Mobilbaseret Varsling* i 2022 er der ydermere jævnlig erfaringsudveksling mellem de nordiske lande i et varslingsforum.

På *krisestyrings- og beredskabsplanlægningsområdet* udveksler de nordiske beredskabsmyndigheder viden og erfaringer bl.a. i Nordic Forum for National Risk Assessments and Strategic Foresight Analysis. Beredskabsstyrelsen har værtskabet for det næste møde i forummet i efteråret 2021. På mødet skal der primært drøftes eventuelle fællesnordiske holdninger til et kommende arbejde i EU, hvor Kommissionen i samarbejde med medlems- og partnerlande skal formulere resiliensmål på civilbeskyttelsesområdet, jf. den reviderede EU civilbeskyttelsesmekanismes artikel 6. Et andet emne, som vil blive drøftet, er de forskellige nordiske tilgange til kortlægning af vitale samfundsfunktions og kritisk infrastruktur. Herudover vil nordiske erfaringer med brug af fremtidsanalyse under COVID-19-pandemien blive delt på mødet. Et nyt kommissorium for forummets virke vil ligeledes blive udarbejdet.

På *statistikområdet* har Beredskabsstyrelsen i 2021 værtskabet for det årlige NORDSTATmøde. Her drøfter beredskabsmyndigheder fra Sverige, Norge, Finland, Estland, Li-

tauen og Danmark fællesnordiske holdninger til definition og opgørelse af f.eks. branddøde og bygningsbrande for på den måde at sikre en ensartet sammenlignelig statistik på tværs af redningsberedskaberne i Norden. Endvidere drøftes videreudvikling af analyse- og registreringspraksis for at tilvejebringe et bredt og nuanceret vidensgrundlag for Redningsberedskabet.

International Humanitarian Partnership

De nordiske lande er bidragsydere til internationale indsatser under katastrofer langt fra den nordiske region. Dette operative samarbejde koordineres bl.a. via International Humanitarian Partnership (IHP). IHP-samarbejdet bygger på et netværk mellem beredskabsmyndighederne i bl.a. Sverige, Norge, Finland og Danmark. Beredskabsstyrelsen har i 2020 og 2021 deltaget i en fælles IHP-kordineret og af FN ønsket humanitær katastrofeindsats i Sudan i samarbejde med bl.a. Sverige og Norge.

Ekspertberedskaber

Inden for det *nukleare ekspertberedskab* finder der et omfattende nordisk samarbejde sted. I Nordic Emergency Preparedness gruppen er der under dansk formandskab i 2020-2021 især fokus på at opdatere nordiske retningslinjer for beskyttelsesforanstaltninger ved radiologiske og nukleare ulykker. Danmark deltager fortsat i Nordisk Kernesikkerhedsforskning (NKS), og der blev i samarbejde med nordiske kollegaer i 2020 gennemført to udviklingsprojekter inden for nukleart beredskab.

Inden for det *Kemiske ekspertberedskab deles viden og kompetencer i tæt samarbejde* med de andre nordiske lande for at sikre robuste beredskaber både nationalt og internationalt.

4. NORDISK HJEMMEVÆRNSSAMARBEJDE

Hjemmeværnet har i over 50 år deltaget i samarbejdet om udvikling af det frivillige Hjemmeværn i Danmark, Norge og Sverige. Cheferne for de tre landes hjemmeværn mødes en gang årligt til en konference, SKANDIA, som er rammesættende for samarbejdet.

SKANDIA-konferencen omhandler emner af fælles relevans for de frivillige forsvarsorganisationer i Norden, f.eks. om kapaciteter og organisering, optimering af uddannelse og træning, samt rekruttering og fastholdelse af frivillige soldater. Under det danske værtskab i 2020 var de to hovedtemaer udvikling af underafdelinger og ligestilling.

Landenes frivillige enheder har en lang tradition med udvekslingsbesøg, der på tværs af nationalitet giver mulighed for deltagelse i enhedernes uddannelses-, øvelses- og skydeaktiviteter. Mange af SKANDIA-samarbejdsaktiviteterne, der planlægges for et år af gangen, har været gennemført siden det danske Hjemmeværns oprettelse. Som følge af COVID-19 har der dog ikke været gennemført udvekslingsbesøg i 2020 og 2021.

SKANDIA 2020 gennemførtes som videokonference pga. COVID-19, og det er derfor aftalt, at Danmark også i 2021 vil være værtsland for konferencen, der er planlagt gennemført som fysisk arrangement i november 2021.

Desuden samarbejder de tre landes hjemmeværnsskoler gennem SAMSKANDIA, bl.a. om udvikling af specialkurser, udveksling af elever, fælles nordisk chefkursus samt nyttiggørelse af skolernes erfaring med simulation.

SKANDIA og SAMSKANDIA bidrager til ressourceoptimering på uddannelsesområdet, erfaringsudveksling samt til udvikling og fornyelse af uddannelses- og kursusvirksomhed. Samarbejdet afdækker fælles udfordringer og anvendes til at dele erfaringer fra frivillige forsvarsorganisationer i en nordisk kontekst.

Hermed slutter redegørelsen.
